

Nagy András

OSZÉT ROKONAINKNÁL ÜNNEPELTÜNK

A jászok ősi, alán rokonainak egy része a 13. században elvándorolt Európa különböző részeire, de nagyobb részük ott maradt a Kaukázus vidékén. A hegy gerincétől északra fekszik az Észak Oszétia-Alánia Köztársaság. (A név írására többféle változatot lehet látni. Egy, vagy két kötőjellel is láthatjuk. Én azt az írásmódot választottam, amit az ott, tőlük kapott címer jelvényen láthatunk.) Autonóm köztársaság, az Orosz Föderáció része. Területe 7.950 négyzetkilométer, majdnem akkora, mint Bács-Kiskun megyéé. Hivatalos nyelvei – az eltelt 235 évből adódóan - az orosz és az oszét. Lakossága az ottaniaktól hallott adatok alapján mintegy 750.000 fő. Pénzüik a rubel. A Kaukázus gerincétől pedig délre van a Dél-Oszét Köztársaság. Területe 3.900 négyzetkilométer, hivatalos nyelvek itt is az orosz és az oszét. Lakosságáról nehéz pontos adatot kapni, 70.000 főnyi lehet. Csakhogy ez egy igen különleges státusú köztársaság, a közelmúltig is igen viharos történelemmel. Területileg Grúzia része, tényszerűen viszont 1991-ben elszakadtak Grúziától, és kikiáltották a függetlenségüket. A függetlenedési folyamatot viszont Grúzia „nem nézte jó szemmel,” és 2008 augusztusában véres konfliktus alakult ki a dél-oszétok és a grúzok között. A történelembe dél-oszét háború néven bevonult eseményeknek az orosz hadsereg beavatkozása vetett véget, és megkötötték a fegyverszünetet. A dél-oszétok kérésére elsőként Oroszország, majd még Nicaragua ismertette el a köztársaság függetlenségét.

Az alánok ősi földjéről való akkori elvándorlásról, és a jászok történetének e szakaszáról sokat megtudhatunk a történészek leírásaiból, és a Jászsági Évkönyv sorozat korábbi cikkeiből is. Évekkel ezelőtt már konkrét kapcsolat felvétel is történt az elvándoroltak és az ott maradottak között.

Fontos láncszem volt jeles kutatójuk, Kalojev professzor jászsági látogatása. Őt Tóth János, a Jász Múzeum akkori igazgatója fogadta, és közösen kezdték kialakítani a kapcsolatokat. Májig emlékezetes továbbá a pár éve Jászberényben járt Alán Állami Táncegyüttes fantasztikus előadása a Déryné Művelődési Központban. Legutóbb pedig már a Redemptió című lapban olvashattunk egy jászsági delegáció (H. Bathó Edit, Dobos László, Kovács J. Béla) sikeres, 2009. májusi oszétiai útjáról. Nyilván nekik is köszönhető, hogy az észak-oszét főváros, Vlagyikavkáz polgármestere meghívta városunk polgármesterét, és vele együtt egy delegációt ez év októberére.

A vlagyikavkási városháza

A nagy jelentőségű évfordulókra való meghívást nem lehetett visszautasítani. Sajnos polgármesterünk ez időre eső fontos parlamenti elfoglaltsága miatt nem tudott annak eleget tenni. Ezért megbízása alapján Forgács István címzetes főjegyző úrral és egy tolmáccsal utaztunk el az észak-ozsét fővárosba, Vlagyikavkázba.

Ez azonban nem is olyan egyszerű. Míg az alán táncegyüttes több napos buszozással jött ide, mi repülővel utaztunk oda. Csakhogy Budapestről először Moszkvába kell repülni. Onnan viszont már csak másnap megy gép, az orosz légitársaságtól az oszétékhez. Visszafelé hasonlóképpen. Nos a

rokonságunk, a rokon fogadtatás már a moszkvai reptéren nagy meglepetéssel szolgált nekünk. Az első kijárónál – gondolom a magyar beszédünket meghallva – megszólított bennünket egy ismeretlen fiatal férfi. Név szerint és persze oroszul szólította meg a tolmácsunkat. Bemutatkozott, barátságosan üdvözölt minket, a kedves, majd 800 éve elvándorolt rokonait, és elmondta, hogy ő a moszkvai oszét közösség egyik tagja.

Delegációk találkozása, a kép baloldalán Samiljevics polgármester

Otthonról – mint később kiderült, ő dél-oszétiai – kapta a hírt rólunk, az érkezésünk helyéről és idejéről, valamint megbízták, hogy vigyen át bennünket a seremetyevoi repülőtérrel a domogyedovoi repülőtérre. Ez az út kb. 90 kilométer Moszkva körül, tehát komoly távolságról volt szó. Láthatóan nagyon örült nekünk, a tapogatózó „keresztkérdéseink” mindegyikére „helyesen” válaszolt, így a kezdeti bizalmatlanságunk eloszlott, és beszálltunk a kollégája által vezetett nagy Mercedesbe... Útközben jól elbeszélgettünk, minden ránk váró ünnepi programról tudott, de sajnálattal mondta, hogy ő most nem utazhat haza, mert elfoglaltságai nem engedik. Délután és este egy régi orosz „kapcsolatunk”, a Lehel Vezér

Gimnázium egykori orosz-magyar kéttannyelvű osztályában tanított matematika tanár, Borisz Valentyinovics Szorokin, és felesége, Léna asszony mutatta meg nekünk Moszkva történelmi magvának szépségeit.

Másnap reggel újabb nagy meglepetés ért bennünket, amikor a beszállásnál mégis csatlakozott hozzánk tegnapi új rokon-barátunk, „Temo”, azaz Teimuraz Gobozov... Tehát reggelre lett neki repülőjegy, szabadság stb. Ez aztán a szervezés...

Hetagurov sírja Vlagyikavkázban

Az orosz repülőgép nem Vlagyikavkázban, hanem a tőle mintegy 20 kilométerre fekvő Beszlánban szállt le. Ugyanis ott van repülőtér, nem a fővárosban. A repülőtérről a szintén baráti örömmel fogadó vendéglátóink először az Angyalok Városába vittek bennünket. Vagyis abba a temetőbe, ahol az 5 évvel ezelőtti túsdráma áldozatai nyugszanak. Döbbenetes volt látni a mintegy 330 síremléket, köztük a 187 gyermek áldozat sírkövét, amelyekbe belevésték az egykor még boldog gyerekek arcképét is... Az emlékmű bronz kompozícióján kis angyalkák szállnak az ég felé. Természetesen sok koszorú, virág volt a sírokon. Meg sok helyütt edényekben, üvegekben víz. Csak víz! Kérdeztük miért? Mondták azért, mert

a túszoznak még vizet sem adtak a fogva tartóik, tehát a szomjúság is gyötörte a szerencsétleneket a szeptember eleji melegben. (Ott jártunkkor, október közepén, napközben 23-24 fokos meleg volt, míg itthon 6-8...) Hát most, haláluk után, legalább ott van az ivóvíz... Majd megmutatták a tragédia helyszínét, s a közben nemzetközi segítséggel felépített új rehabilitációs központot, ahol a túlélőket és az érintett hozzátartozókat azóta is folyamatosan kezelik, gondozzák.

Október 15-e Koszta Levanovics Hetagurov, az oszétek nemzeti költője, festője, a mai oszét irodalom alapítója születésének 150. évfordulója megünneplése jegyében zajlott. (Előző nap itthon, Jászberényben, a városi könyvtárunkban is volt egy irodalmi műsor a nagy költő tiszteletére. Nagyon örültek vendéglátóink az elvitt és nekik átadott szép meghívónak.) Délelőtt az egyik városi temetőben hangulatos irodalmi összeállítást láttunk-hallottunk iskolásoktól, majd rengetegen helyezték a sírjára virágaikat. Több idézet hangzott el a nagy költő verseiből oszét nyelven is. Igazán mély átéléssel, őszinte lelkesedéssel szavaltak a kisgyerekek a saját ősi anyanyelvükön. A sok, keményen ejtett r, d, g, zs hanggal átszótt beszédjük eszünkbe juttatta azt az estét, mikor az oszét férfi táncosok egyike nagy pátosszal elmondta nálunk az oszét „Mi Atyánk”-ot. Felemelő érzés volt.

Utána elutaztunk Nar településre, Hetagurov hazájába. Csak néztük, hogy a Kaukázus szívébe tartó úton számtalan autó és busz ment fölfelé. A gyönyörű, kb. 2000 méter magasan fekvő völgyben több ezer ember gyűlt össze az ünnepségre és a műsorra. (Felmerült bennünk a kérdés, hogy vajon nálunk eljönne-e ennyi ember egy Petőfi születésnapra?) Három színpad is volt fölállítva. A három közül a középső nagyszínpadon először Tajmuraz Mamszurov köztársasági elnök mondott köszöntőt. Majd kosztümös, dramatizált megemlékezés volt a költő „részvételével”. Utána fergeteges táncokat láthattunk, az oszétek aprajától a nagyjáig. A szépséges, rezzenéstelen ruhával sikló, nádszál oszét lányok-nők, és az ördöngösen, sokszor lábujjhegyen táncoló, térden pörgő fiúk-férfiak ezúttal is elkápráztatták a lelátón napozó, valamint a hegyoldalon hűsölő nézőket. Majd bravúros lovas bemutatóknak tapsolhattunk.

Őrtorony Narban az ünnepségek színhelyén

A völgyből is jól látszott az oszétek történelmében fontos őrtorony láncolat egyikének maradványa egy hegycsúcson. A távolban pedig a Kaukázus jellemzően zord – alföldi ember számára talán mégis vágyott – hófödte csúcsai magasodtak. Az ünnepség után több televízió forgatócsoportja is készített velünk riportot. Azokat le is játszották még az ott tartózkodásunk idején. Ugyancsak jelentek meg tudósítások a jász rokonvendégeikről, és a kapcsolatépítésünkről az írott sajtóban is. De örömmel beszélgettek velünk a moszkvai, szentpétervári, jaltai oszét közösség képviselői, valamint az ott lévő dél-oszét alelnöknő is. Gondolom udvariasságból, de kivétel nélkül mindegyik közösség meghívott bennünket hozzájuk. Viszont konkrét kapcsolat felvételére nem került sor. Jellemző volt, hogy minden ünnepi helyszínen jelen voltak dél-oszét vezetők és vendégek, valamint nagy számú érdeklődő is. Tehát látszott az ő jó testvérségük is.

Este a városházán fogadott bennünket Dzantjiev Szergej Samiljevics polgármester úr (akinek névjegykártyáján nem a polgármesteri cím szerepel, hanem az „adminisztráció vezetője”), a hét közül három alpolgármestere (Vlagyikavkáznak az ottaniak szerint mintegy 350.000 lakosa van) társaságában. Áttekintettük velük a meghívólevelében foglalt

együttműködési területeket. Javaslatuk szerint társadalmi, gazdasági, tudományos és kulturális területeken érdemes lenne együttműködni. A hivatalos nyelvükön, oroszul készített tervezetet lefordítatjuk, és a képviselőtestületünk elé tárjuk majd. Annak elfogadása után meghívjuk őket, és nálunk történhet meg az ünnepélyes aláírás. Vendéglátóink is hangsúlyozták, hogy a nagy távolság miatt csak lépésről lépésre kialakuló testvérvárosi kapcsolatban gondolkodnak. Majd átnyújtottuk ajándékainkat. Természetesen Lehel kürtöt, Velkeiné Pócz Ilona tanárnő egy festményét, ismertetőket a Jászságról és Jászberényről, és egyebeket. De legjobban a Redemptio című lapban H. Bathó Edit tollából megjelent, színes fényképes, róluk szóló cikk megpillantásakor ragyogott fel a szemük.

Angyalok városa a beszláni temetőben

16-án egy harmadik temetőbe mentünk. Ott láthattuk Észak-Oszétia Oroszországhoz való csatlakozása egyik szép, több alakos bronz emlékművét is. Majd egyes hőseik, nagyaik sírját. Köztük Plijev tábornokét, akit második világháborús hősként tisztelnek. De a tavaly merénylet áldozatává lett korábbi polgármesterükét is... Utána egy igen érdekes kiállítás láthattunk. Büszkén mutatták be a főváros önkormányzata által

elfogadott hatalmas terveiket. Lenyűgöző volt az új zenei-kulturális központ, tv- torony, sport- és szabadidő központ, fafeldolgozó üzem, lakóparkok, szálloda stb. látványterve. Úgyszintén impozáns a történelmi városközpont, vagy a nemzeti múzeumuk felújítására vonatkozó tervük. Ezek szinte mindegyike milliárd rubeles (1 rubel közel 6 forintot ér) nagyságrendű fejlesztés lesz. Kérdeztük, honnan lesz rá a pénz? Nyugodtan mondták, hogy pénz az lesz, hisz azokat az önkormányzat elfogadta, tehát ezeket meg fogják valósítani... Lehetett sejtésünk, hogy honnan, hiszen az esti ünnepi rendezvényen már több nagy befektető, beruházó és bankelnök – köztük orosz is – részt vett, s mondott köszöntőt az ott hagyományos tósztok sorában. Jelezték, hogy küldjük el a mi városi terveinket is, készek az építésben való közreműködésre. Megtudtuk, hogy Jalta már testvérvárosuk. A beszélani tragédia óta évente fogadnak és üdültetnek oszét gyerekcsoportokat a híres tengerparti üdülőhelyen.

A város alapításának 225 évfordulóját idéző nosztalgia villamos

Felejthetetlen élmény volt, amikor ismét a várostól néhány kilométerre kezdődő nagy hegyekbe, a Kaukázusba vittek bennünket. Magas hegyek, füves, erdős hegyoldalak. Kopár sziklák, havas csúcsok, meredek

szakadékok, vízmosások, gyors patakok. Sok helyen bányásszák a követ, van bőven. Olcsó az építkezés kőből. A fővárosban sok helyen ugyan rosszak az utak, de a települések között szélesek és jók. Furcsa érzés volt, mikor mondták, hogy ezen a hágón keresztül, ezen az úton mentek az orosz tankok tavaly augusztusban a dél-oszétokat támadó grúzok elleni harcban... De most már nyugalom volt és béke. Megálltunk Batradz kardjánál, majd a holtak városánál. Láttunk medvéket és a címerállatukat is, a foltos párducot. Szerencsére, vagy sajnos csak (elég kis méretű) ketrecekben. A déli lejtőkön ibolya és más virágok nyíltak az októberi csendes nyárban.

17-én reggel nagy mezőgazdasági kiállítás nyílt. Burgonyát, hagymát, egyéb zöldségeket, gyümölcsöt, mézet, sajtot, sok mindent lehetett kapni kis- és nagy tételben egyaránt. Igazi népi ünnepély volt hőlégballonnal. Vígán vágták és mérték a húst teherautók platóján, ÁNTSZ nélkül...

Utána fényes ünnepség volt az Egyesülés terén az Oroszországhoz való csatlakozásuk 235. évfordulóján. Elsőre persze magyarokban felmerülhet a kérdés, hogy miért is ünneplik azt, hogy Oroszországhoz csatlakozhattak/csatlakoztak 1774-ben, II. Katalin cárnő uralkodása alatt? Hisz nekünk nem ünnepeleendő tapasztalataink voltak orosz szomszédaink hozzánk jövetelével, és itt tartózkodásával. Nos, ez a csatlakozás akkor az oszét népnek a megmaradást, az életet, a fejlődés lehetőségét jelentette. Egyes források szerint akkor mindössze 28000-en voltak. Az óriási téren egy nagy emlékmű áll, a tetején egy-egy büszke orosz és oszét lovas harcos néz barátságban, bizakodva a jövőbe. Szép szökőkút, bőséges terület az emlékmű előtti műsorhoz. Itt többen szóltak a hatalmas ünneplő tömeghez. A dél-oszét elnök és az Orosz Föderáció képviselője is. Szép jelenet volt, mikor az előljárásnak átnyújtotta a népviseletbe öltözött két fiatal az orosz hagyomány szerinti kenyeret és sót, illetve oszét szokás szerint a három kerek lepényt. Majd ismét látványos néptánc bemutatók voltak.

Onnan a parlament előtti térre mentünk. Az épület tetején egy orosz és egy oszét zászló lengett. A homlokzaton címerek. Orosz címer Leninnel, vörös csillagos, sarló-kalapácsos, valamint a köztársaság címere. Itt már Vlagyikavkáz főváros megalapításának 225. évfordulóját ünnepelték további több ezer ember jelenlétében. Vidám, színvonalas gyermekműsort láthattunk: „Szeretett városom” címmel. Zene, ének, hagyományos és modern táncok, kivétel nélkül színvonalasak.

Oszét táncoslány

Érdeemes megjegyezni, hogy a városházán is orosz és oszét zászló volt. A bejáratí ajtó fölött a korábbi Szovjetunió, följebb pedig a főváros címere. A városban van nagy Lenin szobor, a Kaukázusban meg Sztálin szobrot is láttunk. A számunkra szokatlan kavalkádot mintegy fokozta a közelükben levő ortodox kolostor, és néhány kisebb-nagyobb ortodox templom. Ilyenekből sok helyen újat és feltűnően nagyot is láttunk

Az oszét parlament épülete

Ez után az ünnepre forgalomba állított nosztalgia villamossal mentünk egy rövid megállónyit. Majd egy nagy parkba, a Hetagurov nevét viselő központi kultúr- és pihenőparkba, ahol az Oszétiában élő kisebbségek csoportjai tartottak – örömünkre kínálással egybekötött – hagyományos nemzeti étel-ital bemutatót, kóstolót. Az oszétek irántunk lépten-nyomon megnyilvánuló szeretete, érdeklődése mellett jó volt érezni a grúzok,

örmények, dagesztániak, görögök, de még a németek és másik rokonaink, a finnek vendégszeretetét is. Mire végig értünk a nemzetiségek asztal során, elvetettük az ebéd gondját, és elűztük a szomjúságunkat is. Az egyik színpadon az ő kultúrcsoportjaik léptek fel különböző műsorokkal. A színpad háttérét egy nagy plakát adta. Rajta Puskin képe, Moszkva jellegzetes épületei, és egy nagy betűs felirat: „Szeretlek Oroszország!”

16 órától pedig ünnepi gálaműsort nézhettünk meg a „Manézs” Sportcsarnokban. Csodálatos ének-zene-tánc produkciók voltak hivatásos művészekkel is, parádés szervezéssel és díszlettel. Este díszvacsora volt igen sok vendég, oszét-nem oszét részvételével. Minden delegáció vezetője köszöntőt mondhatott a mikrofon előtt. Részünkről a „Daban horz!”, jász nyelven „Jó napot!” köszöntés elhangzása után még figyeltek is ránk... Majd mi is üdvözlő koccintásra emeltük poharunkat, és a náluk igen sokszor elhangzott „Egészségedre!” megtanult oszét változatával kívántuk: „Da saram bombira!”. Eközben másik helyszínen óriási rock koncert, majd tűzijáték zajlott.

A vasárnap délelőtti rövid városnézés és vásárlás után (majd minden üzlet nyitva volt, még a játékboltok is...) a fogadásunkkal ellentétben nem hárman kísérték ki bennünket vendéglátóink a repülőtérré, hanem heten. Hittük, hogy nem biztonsági okokból, hanem a rokoni, s a megismerkedésünk után már baráti szeretetből fakadóan. (Általában sok rendőrt, biztonsági embert lehetett látni, több helyre csak ellenőrzés után, esetleg fémkereső kapun át lehetett bemenni.) Kísérőink között nagy örömünkre Temina Tuajevát, a híres filmrendezőnőt is üdvözölhettük, aki a Magyarországon élő jászokról forgatott díjnyertes filmet. Ő az ünnepek alatt éppen az Altajban forgatott egy újabb filmet, így csak az ünnepek után ért haza. Természetesen velünk jött visszafelé hűséges Temo barátunk is, akinek moszkvai tranzit szállítási felajánlását ismét illet elfogadnunk.